Clecs Camwy

Papur Bro Dyffryn Camwy Rhagfyr 2012

Diwedd Dwy Fil a Deuddeg

Mae diwedd y flwyddyn yn golygu dau beth - y Nadolig a diwedd y tymor ysgol - a daw'r naill a'r llall â'u prysurdeb a'u cyffro! Bu'r gwahanol ysgolion yn paratoi'n ddiwyd am wythnosau ar gyfer eu cyngherddau a'u gweithgareddau diwedd blwyddyn, a nifer o blant a phobl ifanc yn gorffen un cyfnod yn eu bywyd cyn dechrau ar gyfnod newydd.

Nos Fawrth y pedwerydd o Ragfyr, cynhaliodd Ysgol Gerdd y Gaiman eu cyngerdd diwedd y flwyddyn yn neuadd Ysgol 100 y Gaiman. Anrhydeddwyd nifer o'r disgyblion o bob oedran am eu llwyddiannau, a bu perfformiadau gan unigolion, grŵpiau a chorau yn deyrnged i bum cerddor enwog - Atahualpa, Spinetta, Guastavino, Piazzolla a Midon.

Llanwyd neuadd campfa'r Gaiman ar nos Sadwrn yr wythfed o Ragfyr ar gyfer dathliad diwedd y flwyddyn Ysgol Camwy. Roedd disgyblion, athrawon, teuluoedd a chyfeillion wedi ymgynnull ar gyfer noson o anrhydeddu disgyblion sydd wedi serennu dros y flwyddyn, o adloniant ac wrth gwrs, noson i ddathlu llwyddiant disgyblion 3º Pol cyn iddyn nhw ddechrau ar gyfnod newydd yn eu bywydau.

Yr wythnos ganlynol daeth tro Ysgol Feithrin y Gaiman i gynnal eu cyngerdd diwedd y flwyddyn, a hynny yn Hen Gapel Bethel. Roedd y llwyfan wedi'i addurno'n lliwgar dros ben ar gyfer perfformiad Cymraeg gan y plant a'u hathrawon o'r stori dylwyth teg adnabyddus 'Pulgarcita' a gyfieithiwyd i'r Gymraeg gan Elliw Baines Roberts, sef hanes y ferch fach a aned o flodyn. Roedd yr achlysur hefyd yn gyfle i ffarwelio â thri o'r plant fydd yn gadael yr Ysgol Feithrin i ddechrau eu haddysg gynradd yn y flwyddyn newydd, sef Mabon, Kiara a Belén.

Roedd dathliad diwedd y flwyddyn Ysgol yr Hendre yn un arbennig iawn eleni, gan mai dyma'r tro cyntaf i'r ysgol ffarwelio â disgyblion o flwyddyn chwech, sef Mercedes Meza White, Gweneira Hughes, Rocio Fernandez, Joaquin Ojeda a Rhonald Sechi Lloyd. Ers cychwyniadau'r ysgol yng Nhapel y Tabernacl mae'r pump hyn wedi gweld llawer o newidiadau wrth i'r ysgol fynd o nerth i nerth; eleni agorodd adeilad newydd Ysgol yr Hendre'r drws nesaf i Gapel Moriah, ac mae bellach rhyw 100 o ddisgyblion yn ei mynychu. Felly roedd y 13eg o Ragfyr yn noson emosiynol iawn wrth i'r plant hyn ddod at ei gilydd am y tro olaf dan enw Ysgol yr Hendre ac roedd athrawon, teuluoedd, disgyblion eraill a chyfeillion yr ysgol wedi dod at ei gilydd i ddymuno'n dda iddyn nhw at y dyfodol. Ac wrth gwrs, darparwyd teisen at yr achlysur arbennig a hanesyddol.

Llongyfarchiadau i bawb a phob llwyddiant at y flwyddyn newydd ac i'r dyfodol!

Lois Dafydd

Gwasanaeth Nadolig y Dosbarthiadau Cymraeg

Daeth y Nadolig yn gynnar i'r Gaiman eleni wrth i wasanaeth Nadolig blynyddol dosbarthiadau Cymraeg y Gaiman a Dolavon gael ei gynnal yng Nghapel Bethel ar brynhawn Sul yr ail o Ragfyr. Er gwaetha'r cymylau duon oedd yn bygwth glaw y tu allan, llanwyd nifer fawr o'r seddi y tu fewn a phawb yn edrych ymlaen at wledd Nadoligaidd.

Agorodd y gwasanaeth i gyfeiliant grŵp llinynnol dan arweiniad Sylvia Baldor a ganodd ambell dôn Nadolig gan gyfleu naws berffaith ar gyfer gweddill y prynhawn. Yna cododd Esyllt Roberts i arwain y gynulleidfa yng Ngweddi'r Arglwydd cyn i gôr Capel Bethel ganu 'Newyddion braf a ddaeth i'n bro' o'r sedd fawr. Gwahoddodd Virginia Steinkamp bawb i ganu'r garol 'Tawel Nos'. Roedd y carolau eraill yn cynnwys 'Clywch lu'r nef', 'O! Deuwch Ffyddloniaid', a 'Llawenydd Mawr', gydag Elizabeth Fernandez, Rebeca a Dámaris Vasquez, Cinthia Zamarreño, Rebeca White, Liliana Evans, Celeste Filipponi, a dosbarth Juan Davies - Beatriz, Awena, Mary, Caryl a Liliana - yn darllen. Llanwyd y capel â chanu angerddol a Judith Jones yn cyfeilio ar yr organ.

Yn ogystal â'r canu cynulleidfaol, roedd unawdau gan Andrés Evans, Billy Hughes a Roberto Jones i gyfeiliant Hector Ariel Macdonald, canodd Elliw Baines Roberts, Ariela Gibbon a Mirna Jones driawd swynol o'r gân 'Iona', a pherfformiodd Côr Ieuenctid yr Ysgol Gerdd y gân Nadoligaidd 'Iesu Yw'.

Ond nid canu a cherddoriaeth yn unig oedd ar raglen y gwasanaeth Nadolig. Cafodd y gynulleidfa modd i fyw yn gwylio disgyblion y dosbarthiadau ôl-feithrin yn cyflwyno stori'r geni yn eu gwisgoedd deniadol. Bu'r angylion yn canu 'Sêr y nos yn gwenu' yn swynol o'r pulpud wrth i Mair a Joseff, y seren a'r doethion yn dod i'r sedd fawr yn eu tro, gyda'r holl gynulleidfa yn ymuno â nhw i ganu 'Unwn yn y moli, unwn yn y canu' i ddod â'r dramodig i'w derfyn.

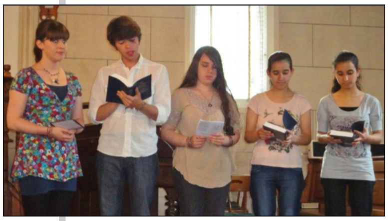

Darllenodd fynychwyr Clwb Trafod Dolavon adnodau o lyfer Eseia (pennod 9, adnodau 2-7) a disgyblion y dosbarth Pellach Mathew 1:18-25, sef hanes geni Iesu Grist. Rhannodd Lois Dafydd neges yn seiliedig ar y darlleniadau hynny, gan ganolbwyntio ar y ffaith mai Iesu Grist yw rhodd Duw i ni - nid yn unig adeg y Nadolig, ond trwy gydol y flwyddyn a thrwy gydol ein bywydau.

Casglwyd yr offrwm tuag at yr ysbyty lleol cyn i Cathrin Williams arwain mewn gweddi a rhannodd Luned Gonzalez y cyhoeddiadau. Ar ôl canu'r garol olaf, arweiniodd Lois Dafydd bawb i gyd-draddodi'r fendith cyn eu gwahodd i fwynhau diod oer a mins peis yn yr Hen Gapel.

Diolch yn fawr i bawb am eu cyfraniad i'r gwasanaeth Nadolig!

‘Y Gist Gofio’

Roedd cynnwrf mawr yn Theatr Verdi Trelew ar nos Wener y 30ain o Dachwedd wrth i blant ac athrawon Ysgol yr Hendre gyflwyno eu hopera roc gyntaf erioed. Unwaith i ddrysau’r theatr agor llanwyd y seddi gan deuluoedd a chyfeillion yr ysgol a phawb yn eiddgar i weld y plant yn ymddangos ar y llwyfan, lle’r oedd y gerddorfa wedi’i gosod hefyd.

Cafodd ‘Y Gist Gofio’ ei hysgrifennu gan Sara Jones a’r gerddoriaeth ei chyfansoddi gan Hector Ariel Macdonald, a bu’r plant a’r athrawon yn ymarfer am wythnosau. Roedd y stori yn dilyn pump o blant ar antur yn chwilio am y gist gofio ac wrth gwrs, roedd sawl her yn eu hwynebu ar hyd y daith. Cyn iddyn nhw allu agor y gist gofio roedd yn rhaid i’r plant gasglu dant o geg Croc y Crocodeil, blewyn o wallt Tom Jones, litr o laeth gan Beti’r Fuwch, deilen o’r goeden hud a phluen wen gan Penri’r Pengwin. Doedd y tasgau hyn ddim yn rhai hawdd ond cafwyd tipyn o hwyl a chanu wrth i holl blantos yr ysgol ddod i’r llwyfan yn eu tro yn eu gwisgoedd lliwgar a thrawiadol.

Ar ôl i’r prif gymeriadau gyflawni’r tasgau, o’r diwedd roedden nhw’n gallu agor y gist gofio a hawlio’r trysor. Yn y gist roedd dwy ddol, y naill mewn gwisg Gymreig a’r llall mewn gwisg Archentaidd, yn ogystal â baneri Cymru a’r Ariannin yn arwydd o’r cwlwm sy’n dal i fodoli rhwng y ddwy wlad. Neges arall yr opera roc oedd y ffaith i’r plant hyn ddyfalbarhau hyd y diwedd gan gydweithio er mwyn cyflawni’r dasg yn llwyddiannus. Wrth i’r cyntaf o blant Ysgol yr Hendre ei gadael eleni, roedd hon yn wers arbennig o berthnasol.

Roedd y gymeradwyaeth yn fyddarol a nifer o’r gynulleidfa ar eu traed yn ystod y gân olaf, a phawb yn amlwg wedi mwynhau - ar y llwyfan ac ar y llawr. Gobeithio mai hon fydd yr opera roc gyntaf o nifer. Llongyfarchiadau Ysgol yr Hendre!

Cymanfa Ganu Capel Nasareth, Drofa Dulog

Cynhaliwyd cymanfa ganu ola’r flwyddyn yn Nrofa Dulog ar brynhawn Sadwrn yr 22ain o Ragfyr, a gan fod y gwasanaeth hwn dridiau cyn y Nadolig canwyd detholiad o garolau. Arweiniwyd y canu gan Gladys Thomas, Edith Macdonald, Marli Pugh a Rebeca White a’r gynulleidfa yn llenwi’r capel bach gyda’u canu braf i gyfeiliant Liz Jones ar yr organ.

Arweiniodd Arié Lloyd de Lewis bawb mewn gweddi ac agorodd Mabel Pugh y Beibl gyda darlleniad cyn i’r Parchedig Carlos Ruiz rannu neges gyda’r gynulleidfa yn seiliedig ar y darlleniad hwnnw.

Gan mai hon oedd cymanfa ganu olaf 2012, trosglwyddodd aelodau o bwyllgor Cymdeithas Dewi Sant roddion o ddiolch i’r arweinyddion a’r gyfeilyddes am eu cyfraniadau gwerthfawr dros y flwyddyn. Ar ôl i’r canu ddod i ben, roedd cyfle i sgwrsio a chymdeithasu dros damaid o fwyd a diod yn y festri.

Diolch i Gymdeithas Dewi Sant am gynnal y cymanfaoedd canu hyn drwy gydol y flwyddyn.

Noson Lawen y Dosbarthiadau Cymraeg

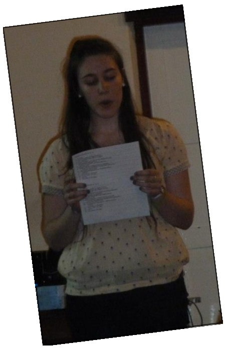

Daeth gweithgareddau'r flwyddyn i'w terfyn ar nos Lun y 3ydd o Ragfyr wrth i ddosbarthiadau Cymraeg y Gaiman gynnal Noson Lawen. Daeth nifer i Hen Gapel Bethel ar gyfer gwledd o adloniant a ddechreuodd gydag arweinyddes y noson, Aixa Orive (sydd bellach yn astudio yn La Plata) yn croesawu pawb yno cyn iddi wahodd plant yr Ysgol Feithrin i'r llwyfan. Roedden nhw'n amlwg yn mwynhau dawnsio gwerin a chanu caneuon maen nhw wedi'u dysgu dros y flwyddyn, gan godi gwên ar wyneb y gynulleidfa.

Roedd cyfle i ddathlu llwyddiannau eisteddfodol rhai o drigolion y Gaiman. Martin Hughes oedd yn fuddugol yng nghystadleuaeth adrodd 12-13oed yn Eisteddfod y Bobl Ifanc eleni am ei ddehongliad o'r gerdd 'Sŵ' gan Zohrah Evans, a braf oedd gwrando arno'n darlunio'r gwahanol anifeiliaid yn fyw iawn unwaith eto. Llanwyd y llwyfan gyda 'Gwenoliaid Gaiman' oedd yn fuddugol am gydadrodd cerdd T. Gwynn Jones, 'Gwenoliaid' yn Eisteddfod y Wladfa fis Hydref. Dangosodd y gynulleidfa eu bod yn cytuno â'r beirniaid gyda'u cymeradwyaeth.

Paratôdd rhai o'r dosbarthiadau sgetsys i'w perfformio yn y Noson Lawen. Plantos yr Ôl-feithrin Iau ddaeth i'r llwyfan yn gyntaf i actio 'Neges Bwysig', a phob un ohonyn nhw wedi gwneud ymdrech glodwiw gyda'u gwisgoedd. Druan â Mrs Jones fu'n aros ac yn aros i'r postmon ddod â llythyr pwysig iddi o Gymru, a hithau yn teithio dros bant a bryn er mwyn dweud wrth Mrs Jones fod y llythyr hwnnw dal heb gyrraedd! Yna daeth tro'r Ôl-feithrin Hŷn a'r dosbarth Pellach i gyflwyno 'Y Deisen Ddu Berffaith' - ymgais un person i bobi teisen ddu gan ddilyn rysáit a gyfrannwyd i gylchgrawn gan wraig nad oedd am rannu gwir rysáit ei theulu. Diddorol oedd wynebau'r sawl oedd yn blasu'r deisen ac ynddi ddŵr o Afon Camwy ac wyau estrys… Roedd yr actorion yn arbennig o dda!

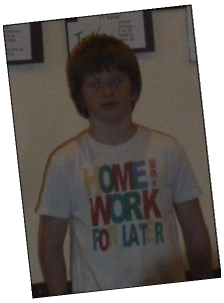

Daeth rhai o ddisgyblion Ysgol Camwy i'r llwyfan hefyd gyda'u hathrawes Caren Jones, gan ddod â'r Gemau Olympaidd yn fyw i'r Gaiman wrth iddyn nhw gyflwyno sgets fer a chân am y gwahanol gampau. Ond cyn i'r gynulleidfa feddwl eu bod yn yr Hen Gapel i eistedd yn ôl a mwynhau'r gwahanol eitemau, daeth Billy Hughes a Gladys Thomas i'r llwyfan i'w harwain yn y gân boblogaidd 'Bing Bong y Bing Bong Bei'. Canwyd pedwar pennill adnabyddus iawn, a thipyn o her oedd eu canu ar dôn wahanol a honno'n cyflymu bob tro!

Cafwyd seibiant o'r perfformiadau wrth i athrawon y gwahanol ddosbarthiadau gyflwyno tystysgrifau i'w disgyblion, a rhoddwyd cydnabyddiaeth i Elliw Baines Roberts a Lois Dafydd am eu gwaith yn y Gaiman. Estynnodd pawb i'w pocedi er mwyn gweld a oedd eu tocynnau nhw'n cyfateb i'r rhifau lwcus oedd yn cael eu tynnu o'r bag yn y raffl fawr! Roedd y gwobrau yn cynnwys pryd i ddau yn Gwalia Lân, te i ddau mewn gwahanol dai te, a chryno ddisgau Cymraeg - gwenai'r enillwyr o glust i glust wrth iddyn nhw gasglu eu gwobrau o'r llwyfan.

Eitem olaf y Noson Lawen oedd caneuon gwerin Cymraeg gan y grŵp 'Tros y Môr', a daeth y noson i'w therfyn wrth i bawb godi ar eu traed i ganu 'Hen Wlad Fy Nhadau'.

Gwyliau haeddiannol iawn i athrawon a disgyblion y dosbarthiadau Cymraeg. Mwynhewch!

Holi Dr David Williams...

1. **Ble cawsoch chi eich geni?** *Ces i fy ngeni yng Nhrelew, lle dw i'n dal i fyw. Ond rhwng 1984 a 2000 bûm yn byw yn Muenos Aires, lle ges i fy ngradd mewn Meddyginiaeth. Ar ôl gorffen y brifysgol, arhosais i yn y ddinas fawr am ddeng mlynedd arall.*
2. **Ble a sut ddysgoch chi Gymraeg?** *Dechreuais i ddysgu Cymraeg ar ôl i fi a'r wraig ddod yn ôl i Drelew tua diwedd y flwyddyn 2000. Ond dim ond pan es i Nant Gwrtheyrn yn 2003 ac ar ôl treulio dau fis ar raglen Cariad@iaith ddysgais i ddigon o Gymraeg i siarad, ysgrifennu a darllen. Wedyn yn Nhrelew gwnes y Cwrs Uwch am flwyddyn yn 2010. Beth bynnag, dydw i ddim yn ysgifennu yn iawn eto, a does dim digon o eirfa gyda fi.*
3. **Beth ydy eich hoff air Cymraeg?** *'Dysgu' yw fy hoff gair Cymraeg, oherwydd mae dau ystyr iddo: yn Sbaeneg gall "dysgu" gael ei cyfieithu fel "aprender" neu "enseñar"; yn Saesneg, "to learn" a "to teach". Bob tro bydd rhywun yn dysgu un ffordd, dw i'n meddwl ei fod yn dysgu'r ffordd arall hefyd.*
4. **Sut deimlad oedd hi i ennill cadair Eisteddfod Trevelin 2012?**
Ges i alwad ffôn wrth Carina yn dweud fod rhywun o Drevelin wedi ffonio. Ro'n i'n meddwl bod rhywbeth ofnadwy wedi digwydd i fy ewythr oedd yn ymweld â theulu yno. Do'n i ddim yn gallu credu mod i wedi ennill y Gadair… fase fo'n haws, dw i'n meddwl, ennill y fedal yn Sbaeneg. Wrth gwrs, dw i'n teimlo'n falch… ond dw i'n cytuno â Morris ap Hughes, bardd o'r Dyffryn a ddywedodd pan oedd rhywun yn ei longyfarch ar ennill tair cadair: "Dydych chi ddim yn gwybod faint o gadeiriau wnes i golli"!
5. **O ble cawsoch chi eich ysbrydoliaeth?**
Wrth i fi ysgrifennu'r gerdd hon ro'n i'n meddwl am fy ngwyliau ar draeth o'r enw Bengoa ar Orynys Valdés, yn ystod fy ieuenctid, pan wnaethon ni wersylla a physgota am wythnos neu ddwy yn yr haf; a hefyd am fywyd y Tehuelches, brodorion Patagonia, oedd yn byw yma mewn rhyddid, wrth gael popeth oedd angen iddyn nhw gan fyd natur.
6. **Beth ydych chi'n hoffi/ddim yn hoffi gwneud?**
Wel, mae'n gas gen i smwddio, siopa a gweithio dan orchymyn y cloc… dw i'n gallu osgoi'r ddau gyntaf, ond ddim yr olaf oherwydd fy mod yn byw mewn cymdeithas fodern.
7. **Beth yw eich hoff/cas fwyd?**
Dw i ddim yn gallu dweud fod gen i hoff fwyd… dw i'n hoffi bwyta. Dw i'n hoffi bron popeth… ond mae'n gas gen i datws melys a phwmpen.
8. **Ydych chi wedi bod i Gymru?**
Do, ddwywaith. Y tro cyntaf yn 1992 yn rhan o daith o gwmpas Ewrop am chew mis; es i ddau ddeg dau o wledydd gwahanol, gan gynnwys cymru am 10 diwrnod. Mi wnes i ymweld â Chaerdydd, Llanddewi, Aberystwyth a Pharc Cenedlaethol Eryri. Yr ail dro yn 2003 pan es i'r Nant am wythnos, gan gynnwys ymweld â Chaernarfon ac Ynys Môn. Treuliais i wythnos yn Aberystwyth cyn mynd i'r Nant ac wythnos arall ar ôl y rhaglen ym Mangor ac yn Eisteddfod Meifod, a diwrnod arall yng Nghaerdydd.
9. **Ble mae eich hoff le yn y byd?**
Dw i'n hoffi byw ym Mhatagonia, y lle y gorau yn y byd i fi. Ond mae gan y byd lawer o leoed hardd a diddorol. Dw i'n teimlo wrth fy modd mewn llawer o leoed gwahanol, yn yr Ariannin a gwledydd eraill… dw i'n hoffi teithio ac wedi bod i dri deg gwlad yn barod. Ond beth bynnag am y problemau sy gyda ni yma yn ein gwlad, dw i'n dal i dewis Patagonia… ar hyn o bryd, o leiaf.

Mins Peis
- danteithion Nadolig traddodiadol yng Nghymru

Cynhwysion y mins:	175g cwrens	175g resins	175g swltanas
	125g menyn, wedi'i dorri'n giwbiau		100g croen cymysg
	1 afal coginio bach, wedi'i blicio a'i dorri'n fân		
	50g cnau almon wedi'u torri'n fân		croen a sudd 1 lemwn
	225g siwgr brown		1 llwy de o sbeis cymysg
	hanner llwy de o bowdr sinamon		200ml brandi, rym neu sieri

1. Rhowch bopeth ond yr alcohol mewn sosban fawr. Cynheswch y cyfan er mwyn toddi'r menyn cyn ei fudferwi yn ysgafn am tua 10 munud gan droi'r gymysgedd bob hyn a hyn.
2. Gadewch i'r gymysgedd oeri'n llwyr. Ychwanegwch yr alcohol ato gan droi'r cyfan i wneud yn siŵr ei fod wedi cymusgu'n dda.
3. Rhowch y gymysgedd mewn jariau glân a'u cadw mewn lle oer. Gall gadw hyd at 6 mis.

Paratowch does, er enghraifft toes ar gyfer teisen blât, a thorri cylchoedd bach ohono i'w rhoi mewn tun teisennau bach wedi'i iro â menyn. Llenwch y rhain gyda'r mins cyn eu gorchuddio gyda chylch arall o does a defnyddio cyllell i wneud llinellau ynddo. Gallwch wneud siapau Nadolig o'r toes, megis seren, cloch neu goeden Nadolig. Pobwch y mins peis nes bod y toes wedi'i goginio.

Maen nhw'n flasus yn gynnes neu yn oer. Mwynhewch!

Diwrnod Llywelyn ap Gruffudd

Un o'r dynion pwysicaf yn hanes Cymru yw Llywelyn ap Gruffudd, neu Llywelyn Ein Llyw Olaf, ac mae'r 11eg o Ragfyr yn ddiwrnod i gofio amdano.

Cafodd ei eni tua'r flwyddyn 1225 yn ŵyr i Llywelyn ap Iorwerth (Llywelyn Fawr), sef arweinydd pwysicaf Cymru yn yr Oesoedd Canol a lwyddodd i uno gwahanol ardaloedd yng Nghymru. Pan fu farw ewythr Llywelyn, Dafydd, yn 1245 daeth ef a'i frawd hynaf, Owain, i reoli Gwynedd gyda'i gilydd. Yn 1255 dechreuodd Llywelyn ymosod ar y cestyll Seisnig yng Nghymru ac erbyn 1257 llwyddodd i adennill Gwynedd i'r dwyrain o afon Conwy, cipiodd ardaloedd Seisnig yng Ngheredigion a goresgynodd arglwyddiaethau'r gororau yng nghanolbarth a de-orllewin Cymru.

Yn 1258 mabwysiadodd Llywelyn y teitl Tywysog Cymru, ac yng Nghytundeb Trefaldwyn yn 1267 cytunodd Brenin Lloegr i roi'r teitl Tywysog Cymru i Llywelyn a'i etifeddion.

Ar Sul y Blodau yn y flwyddyn 1282 ymosodd brawd Llywelyn, Dafydd, ar Gastell Penarlâg, ac ymunodd Llywelyn ag ef mewn gwrthryfel yn erbyn y brenin Edward. Ar 11 Rhagfyr 1282 lladdwyd Llywelyn gan filwyr Seisnig yng Nghilmeri, canolbarth Cymru, mewn brwydr fawr. Anfonwyd ei ben at y brenin i gael ei arddangos yn Llundain, a chladdwyd gweddill ei gorff yn Abaty Cwm-hir. Daeth hyn â diwedd ar awdurdod llinach Gwynedd.

Codwyd cofeb i Llywelyn ap Gruffudd ger y fan lle'i lladdwyd yng Nghilmeri, ac aeth tua 500 o bobl yno ar 11 Rhagfyr 2012 i'w goffáu 730 o flynyddoedd ar ôl ei farwolaeth.

Er nad yw'r diwrnod hwn yn wyliau cenedlaethol yng Nghymru, mae'n gyfle i'r genedl gofio a thalu teyrnged i ŵr a wnaeth gymaint dros ei wlad.

Traddodiadau'r Nadolig yng Nghymru...

Hela'r Dryw

Flynyddoedd yn ôl, byddai'r Cymry yn cynnal nifer o draddodiadau dros gyfnod y Nadolig. Un o'r rhain oedd Hela'r Dryw.

Daw gŵyl y Nadolig i ben ar y 6ed o Ionawr, sef Nos Ystwyll, sy ddeuddeg diwrnod ar ôl dydd Nadolig. Ar y diwrnod hwn byddai pobl yn arfer hela'r dryw - mae'r dryw yn aderyn bach tua 4 modfedd o daldra heb fawr o bwysau iddo, felly byddai hon yn dasg anodd dros ben!

Ar ôl i'r dryw gael ei ladd, byddai'n cael ei addurno a'i roi mewn tŷ bychan cyn i griw o ddynion ei gario o amgylch y pentref. Byddai'r pentrefwyr yn rhoi arian i'r dynion yn ddiolch am gael gweld y dryw.

Nid yw'r arfer hwn yn cael ei ddilyn ers blynyddoedd bellach!

Yn ôl traddodiad ofergoelus, mae'n rhaid tynnu'r holl addurniadau Nadolig a'r goeden i lawr naill ai ar Nos Ystwyll neu gyn hynny, neu fydd anlwc yn dod i'r tŷ am weddill y flwyddyn.

Noson Gyflaith

Traddodiad Cymreig arall a gynhelid yng Nghymru adeg y Nadolig oedd Noson Gyflaith. Roedd yr arfer o wneud cyflaith, neu daffi, yn perthyn yn bennaf i ardaloedd yng Ngogledd Cymru ond roedd hefyd yn boblogaidd mewn rhai ardaloedd yn y de, yn enwedig yng nghymoedd y glo.

Roedd y Noson Gyflaith yn ddigwyddiad cymdeithasol gyda phobl yn dod at ei gilydd yng nghartref rhywun i fwyta swper, chwarae gemau, adrodd straeon a thynnu cyflaith. Pan fyddai cymysgedd y cyflaith yn barod, byddai pob un yn iro ei ddwylo gyda menyn cyn cymryd darn ohono i'w dynnu tra byddai'n gynnes a gwneud rhaffau hir a thenau. Roedd tynnu cyflaith yn grefft arbennig!

Traddodiad arall ynghlwm wrth y cyflaith oedd rhagweld pwy fyddai rhywun yn ei briodi trwy ollwng darnau ohono i ddŵr oer er mwyn gweld pa lythyren fyddai'r cyflaith yn ei ffurfio!

Gan ei bod hi'n Nadolig, dyma ail rysáit yn anrheg i chi!

Cynhwysion: 85g siwgr | 225g menyn | sudd un lemwn | 1/4 peint dŵr berw

Rhowch y siwgr mewn sosban ac arllwyswch y dŵr drosto, yna trowch gyda llwy bren nes bydd y siwgr wedi toddi'n llwyr. Gall hyn gymryd rhyw ugain munud. Tynnwch y sosban o'r tân ac ychwanegwch y sudd lemwn a'r menyn (wedi'i feddalu) at y siwgr. Cymysgwch yn dda. Yna berwch y gymysgedd yn weddol gyflym am ryw 15 munud heb ei droi.

Rhowch lond llwy o'r gymysgedd mewn cwpan o ddŵr oer - os bydd yn caledu yn syth yna mae'r cyflaith yn barod. Arllwyswch y gymysgedd i fowlen fawr sydd wedi'i hiro â menyn, yna tynnwch y cyflaith yn rhaffau hir a'u torri'n ddarnau bach. Gadewch iddo oeri a chaledu cyn ei fwyta. Mae rhai pobl yn gorchuddio'r cyflaith gyda siwgr eisin.

Cornel y Dysgwyr *Rincon de aprenda Galés*

Y Flwyddyn Newydd / *El Año Nuevo*

Blwyddyn Newydd Dda!	*Feliz Año Nuevo!*
Nos Galan	*31 de diciembre*
Dydd Calan	*1 de enero*
Hanner nos/Canol nos	*medianoche*
Addunedau blwyddyn newydd	Resoluciónes del año nuevo
Dwy fil a thair ar ddeg	*Dos mil trece*

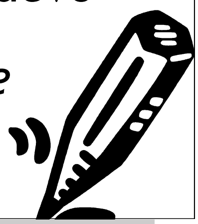

Diolch yn fawr i bawb sydd wedi cefnogi *Clecs Camwy* dros y ddwy flynedd diwethaf - i bob un sydd wedi cyfrannu ato, ei noddi ac wrth gwrs, ei ddarllen!

NADOLIG LLAWEN
A BLWYDDYN
NEWYDD DDA!

Cwestiynau Clecs

1. Beth oedd enw Opera Roc Ysgol yr Hendre?
2. Ble cynhaliwyd Noson Lawen y dosbarthiadau Cymraeg?
3. Llun o bwy sydd angen i'r plant ei liwio?
4. Pa un yw hoff air Dr David Williams?
5. Diwrnod pwy sydd ar yr 11eg o Ragfyr?
6. Pryd cynhaliwyd Gwasanaeth Nadolig Dosbarthiadau Cymraeg y Gaiman a Dolavon?
7. Pryd mae Nos Ystwyll?
8. Faint o fenyn sydd ei angen ar gyfer llenwad y mins peis?
9. Ble cynhaliwyd y Gymanfa Ganu?
10. Ble mae cofeb Llywelyn ap Gruffudd?
11. Beth ydy 'muñeca' yn Gymraeg?
12. Teyrnged i ba gerddorion oedd yn nathliad diwedd y flwyddyn yr Ysgol Gerdd?

Geirfa'r Mis — *Vocabulario del Mes*

cyffro	***emoción***	trysor	***tersero***
cyfnod	***período***	dol	***muñeca***
adnabyddus	***conocido***	cwlwm	***nudo***
eiddgar	***con entusiasmo***	perthnasol	***pertinente***
tasg	***tarea***	cydnabyddiaeth	***reconocimiento***
dyfalbarhau	***perservar***	geirfa	***vocabulario***
tatws melys	***batata***	uno	***unir***
byd natur	***la naturaleza***	mudferwi	***hervir a fuego lento***

Cornel
y Plant

Lliwiwch Siôn Corn
a'i geirw!

**GWYLIAU
LLAWEN BLANT!**

Chwilair Y Nadolig

b	e	th	l	e	h	e	m	rh	c	y	j	l
u	t	f	r	h	y	rh	a	d	s	n	o	b
g	e	l	i	o	s	w	i	f	g	h	s	n
a	f	dd	y	t	s	e	r	e	n	m	e	u
i	e	a	f	ll	r	h	l	p	s	p	ff	o
l	y	h	s	d	o	e	th	i	o	n	l	m
j	c	ff	g	c	f	r	u	g	d	w	b	y
i	e	s	u	g	r	i	s	t	j	f	d	r
p	n	b	r	y	h	ll	c	b	ph	a	u	r

Iesu Grist
Mair
Joseff
Seren
Doethion
Bugail
Bethlehem
Aur
Thus
Myrr

Os hoffech chi ysgrifennu neu gyfrannu at 'Clecs Camwy', neu ei noddi, cysylltwch â Lois Dafydd: loisdafydd@menterpatagonia.org 2804 386 198